

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice] - Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.ms.gov.pl [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości] - Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA K.J. przeciwko POLSCE

(Skarga nr 30813/14)

WYROK

STRASBOURG

1 marca 2016 r.

OSTATECZNY

01/06/2016

Ten wyrok uprawomocnił się na warunkach określonych w Artykule 44 § 2 Konwencji. Może podlegać korekcie wydawniczej.

W sprawie K.J. przeciwko Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja), zasiadając jako Izba w składzie:

András Sajó, *Przewodniczący,*

Nona Tsotsoria,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Krzysztof Wojtyczek,

Egidijus Kūris,

Iulia Antoanella Motoc,

Gabriele Kucsko-Stadlmayer, *sędziowie,*

oraz Fatoş Aracı, *Zastępca Kanclerza Sekcji,*

Obradując na posiedzeniu niejawnym w dniu 9 lutego 2016 roku,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr.30813/14) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej wniesionej do Trybunału na podstawie Artykułu 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności ("Konwencja") przez obywatela polskiego, Pana K.J ("Skarżący"), w dniu 12 kwietnia 2014 roku.

2. Skarżący był reprezentowany przez Pana G. Thuan Dit Dieudonné, prawnika praktykującego w Strasburgu. Rząd Polski ("Rząd") był reprezentowany przez pełnomocnika, panią J. Chrzanowską z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucił przede wszystkim, że odmowa polskiego sądu rodzinnego nakazania powrotu jego dziecka w trybie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 roku dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, stanowiła naruszenie jego prawa do poszanowania życia rodzinnego i naruszenie artykułu 8 Konwencji.

4. W dniu 15 września 2014 roku skarga została zakomunikowana Rządowi.

STAN FAKTYCZNY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

A. Fakty z przeszłości

5. Skarżący urodził się w 1978 roku, jest Polakiem i mieszka w Kent, w Wielkiej Brytanii. Jest żonaty z M.J., która jest również Polką. W 2005 roku para przeprowadziła się do Wielkiej Brytanii. Tam, w styczniu 2010 roku urodziła się ich córka. Oboje rodzice posiadają pełną władzę rodzicielską.

B. Zatrzymanie dziecka i postępowanie na podstawie Konwencji haskiej.

6. W dniu 17 lipca 2012 roku M.J. z dzieckiem wyjechały do Polski na wakacje, za zgodą skarżącego. W dniu 9 września 2012 roku M.J. poinformowała skarżącego, że ona i dziecko nie wrócą do Wielkiej Brytanii.

7. W dniu 21 września 2012 roku skarżący zwrócił się do organu centralnego Zjednoczonego Królestwa z wnioskiem o nakazanie powrotu dziecka w trybie Konwencji haskiej.

8. Okazało się, że w połowie października 2012 roku skarga została zarejestrowana w Sądzie Rejonowym w Grudziądzu. Do przewodniczenia sprawie został przydzielony sędzia D.K.

9. W odpowiedzi na wniosek skarżącego, M. J. stwierdziła, że w 2011 roku ona i jej mąż oddalili się od siebie; skarżący stracił zainteresowanie swoją rodziną i spędzał swój wolny czas grając w gry komputerowe. Z tych względów, a także z obawy, że dziecko nigdy nie będzie mogło opuścić Wielkiej Brytanii, MJ nie zgodziła się na powrót córki do Wielkiej Brytanii i poinformowała sąd krajowy, że nie chce tam wracać z dzieckiem.

10. Pierwszy termin rozprawy miał miejsce w dniu 19 grudnia 2012 roku przed Sądem Rejonowym w Grudziądzu, z sędzią przewodniczącym D.K. Skarżący i jego pełnomocnik uczestniczyli w rozprawie.

11. Drugi termin rozprawy miał miejsce w dniu 4 lutego 2013 roku przed tym samym sądem. Skarżący i jego pełnomocnik uczestniczyli w rozprawie. Sąd krajowy przesłuchał dwóch świadków i dopuścił dowód z opinii psychologów z *Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego "RODK"*.

12. W dniu 22 marca 2013 roku biegli zbadali skarżącego, M.J. oraz ich trzyletnie dziecko. Opinia została sporządzona w dniu 17 kwietnia 2013 roku.

13. Kolejny termin rozprawy miał miejsce w dniu 8 maja 2013 roku, przewodniczył sędzia D.K. Po przeprowadzeniu rozprawy Sąd Rejonowy w

Grudziądzu postanowił oddalić wniosek skarżącego o powrót dziecka (III Nsm 999/12).

14. Sąd pierwszej instancji orzekł na podstawie następujących dowodów: zeznania skarżącego, M.J. i członków ich rodzin oraz na podstawie opinii biegłych psychologów z RODK.

15. Biegłym z RODK zlecono sporządzenie opinii na okoliczność tego:

“Czy przekazanie [dziecka] pod opiekę ojca, łączące się z jego oddzieleniem od matki, zaburzyłoby poczucie bezpieczeństwa [dziecka] i wpłynęłoby na jego stan emocjonalny w negatywny sposób; czy zalecane jest, [z punktu widzenia] odpowiedniego rozwoju psychofizycznego dziecka, aby [umieścić dziecko pod opieką ojca] co jest związane z [wydaniem] nakazu wydania dziecka przez matkę.”

16. Biegli stwierdzili, że "powrót dziecka do Wielkiej Brytanii i jego oddzielenie od matki", która jest jego głównym opiekunem, byłoby bardziej szkodliwe emocjonalnie dla dziecka niż brak codziennego kontaktu z ojcem." W szczególności, może zostać zakłócone poczucie bezpieczeństwa i stabilności dziecka. W tym zakresie opinia stanowi, że: "Biorąc pod uwagę [młody] wiek i płeć dziecka, należy stwierdzić, że matka jest obecnie najlepiej przystosowana do zaspokojenia potrzeb córki."

Biegli również zauważyli, że dziecko jest emocjonalnie przywiązane do obojga rodziców; jego rozwój jest prawidłowy; postrzega Polskę i Wielką Brytanię w jednakowy sposób, mówi po polsku i jest dobrze przystosowana do swojego nowego życia w Polsce. Zalecono, że dziecko powinno pozostać z matką w Polsce i mieć regularny kontakt z ojcem.

17. Sąd pierwszej instancji uznał, że opinia RODK była zupełna, czytelna i stanowiła istotny dowód w sprawie.

18. Co do istoty, Sąd Rejonowy w Grudziądzu uznał, że był zobowiązany wziąć pod uwagę "relacje między dzieckiem a [każdym] z rodziców, fizyczny i psychiczny rozwój dziecka, a także możliwość wystąpienia szkód fizycznych lub psychicznych w przypadku powrotu dziecka do swojego ojca bez matki."

19. Sąd krajowy wziął pod uwagę młody wiek dziecka (które miało trzy lata i cztery miesiące w momencie orzekania) oraz fakt, że matka od początku była głównym opiekunem dziecka. Powody odmowy matki do powrotu do Wielkiej Brytanii z dzieckiem nie były przez sąd krajowy brane pod uwagę. Sąd rejonowy orzekł, powołując się na opinię biegłych, że istnieje poważne ryzyko wystąpienia ujemnych skutków w psychice dziecka, w przypadku jego powrotu do Wielkiej Brytanii bez matki. Zauważono, że artykuł 13 (b) Konwencji haskiej stanowi ochronę dla uprowadzonych dzieci w tak dużym stopniu, że nie pozwala na ich powrót, jeśli miałyby to postawić je "niekorzystnej sytuacji".

20. Skarżący wniósł odwołanie, argumentując to między innymi następującymi okolicznościami faktycznymi i prawnymi: sąd pierwszej instancji naruszył art 13 (b) Konwencji haskiej, po pierwsze w tym, że doszedł do wniosku, że w okolicznościach niniejszej sprawy wystąpiło

poważne ryzyko, że powrót dziecka do Wielkiej Brytanii naraziłby je na trudny do zniesienia uraz psychiczny i postawiłby je w niekorzystnej sytuacji, a po drugie w tym, że błędnie założono, że dziecko musiałoby być oddzielone od matki, mimo, że ta ostatnia nie podała żadnych obiektywnych przeszkód uniemożliwiających jej powrót do Wielkiej Brytanii; sąd pierwszej instancji naruszył artykuł 3 Konwencji o prawach dziecka oraz jego ogólną interpretację, zgodnie z którą ma być chroniony najlepszy interes dziecka; fakty ustalone przez sąd krajowy stoją w sprzeczności z dowodami przedstawionymi w toku postępowania. Wniosek sądu, że powrót dziecka naraziłby je na trudny do zniesienia uraz psychiczny jest sprzeczny z wnioskami zawartymi w opinii biegłych; a sąd nie powinien oddalić wniosku o odroczenie rozprawy, na której skarżący nie był reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika.

21. Na rozprawie apelacyjnej, skarżący twierdził również, że biegli z zakresu psychologii, którzy sporządzili opinię RODK dla sądu pierwszej instancji byli niekompetentni.

22. W dniu 14 października roku 2013 roku Sąd Okręgowy w Toruniu oddalił odwołanie (IV Ca 1865/12).

23. Sąd odwoławczy oparł się w całości na ustaleniach faktycznych dokonanych przez sąd pierwszej instancji i stwierdził, że powrót do Wielkiej Brytanii dziecka z lub bez matki postawiłby je w niekorzystnej sytuacji. Po pierwsze, ze względu na bardzo młody wiek dziecka oraz fakt, że od momentu zatrzymania dziecko znajdowało się pod opieką matki praktycznie przez całą dobę, a kontakt dziecka ze skarżącym był rzadki, oddzielanie dziecka od matki mogłoby spowodować negatywne i nieodwracalne skutki. Po drugie, powrót dziecka z matką, również nie miałby pozytywnego wpływu na rozwój dziecka. W tym zakresie, zauważono, że M.J. nigdy nie przystosowała się do życia w Wielkiej Brytanii; była w konflikcie ze skarżącym i jej wyjazd z Polski byłby wymuszony wbrew jej woli.

24. W odniesieniu do pozostałych zarzutów skarżącego, sąd okręgowy orzekł w następujący sposób: w przeciwieństwie do twierdzeń skarżącego, opinia RODK była jasna i jednoznaczna w swoim wniosku, że najlepszy interes dziecka będzie lepiej zagwarantowany, gdyby pozwolono mu pozostać w Polsce z matką; ze względu na fakt, że adwokat skarżącego przebywał na urlopie, a skarżący nie zgodził się na zastępstwo substytucyjne, uznanie jego wniosku o odroczenie rozprawy nie było uzasadnione; natomiast argument o niekompetencji ekspertów RODK był, po pierwsze, spóźniony (skarżący nie podniósł tej kwestii przed sądem pierwszej instancji ani w odwołaniu), a po drugie, wewnętrznie sprzeczny, gdyż skarżący dla poparcia innych argumentów powołuje się na opinię, którą równocześnie kwestionuje.

C. Kontakt skarżącego z dzieckiem, pozew rozwodowy i ostatnie wydarzenia

25. Na rozprawie, która odbyła się w dniu 19 grudnia 2012 roku – przed Sądem Rejonowym w Grudziądzu, adwokat skarżącego złożył wniosek, powołując się na art 21 Konwencji haskiej, o ustalenie i zabezpieczenie skutecznego wykonywania prawa skarżącego do kontaktu z dzieckiem w toku postępowania prowadzonego na podstawie Konwencji haskiej.

26. Sąd krajowy nie wypowiedział się w kwestii tego wniosku.

27. W dniu 28 grudnia 2012 roku skarżący złożył wniosek do Sądu Rejonowego w Grudziądzu w celu uzyskania nakazu umożliwienia mu kontaktu z dzieckiem. Nie powoływał się na art 21 Konwencji haskiej. Zwrócił się, między innymi, o wydanie zarządzenia tymczasowego zobowiązującego M.J. na czas trwania postępowania w trybie Konwencji haskiej do umożliwienia mu zabierania dziecka do jego domu w każdy drugi i czwarty weekend miesiąca od godziny 15:00 w piątek do 08:00 w niedzielę i prowadzenia rozmów z dzieckiem przez telefon lub Skype w każdy poniedziałek, środę i piątek pomiędzy godziną 16:00 i 19:00.

28. W dniu 28 lutego roku 2013 Sąd Rejonowy w Grudziądzu z sędzią referentem D.K., postanowił na podstawie art 445 1 § 1 i 2 Kodeksu postępowania cywilnego zawiesić postępowanie dotyczące kontaktów skarżącego z dzieckiem (III RNsm 35/13) do zakończenia postępowania rozwodowego małżonków, które zostało wszczęte przed Sądem Okręgowym w Toruniu w dniu 14 stycznia 2013 roku.

29. W dniu 25 marca 2013 roku pozew rozwodowy złożony przez M.J. (IC 117/13) został odrzucony przez Sąd Okręgowy w Toruniu, w składzie z sędzią przewodniczącym SM i dwoma ławnikami. Sąd Okręgowy uznał jurysdykcję sądów angielskich, ponieważ ostatnie wspólne miejsce zamieszkania małżonków było w Maidstone, w Wielkiej Brytanii. W dniu 24 czerwca 2013 roku Sąd Apelacyjny w Gdańsku, w składzie z D.K. jako sędzią przewodniczącym, oddalił zażalenie M. J. od tego postanowienia.

30. Skarżący twierdził, że gdy postępowanie w trybie Konwencji haskiej toczyło się w Polsce, widział swoją córkę kilka razy, w domu matki, w jej obecności.

31. W dniu 28 listopada 2014 roku Sąd Rejonowy w Grudziądzu wydał postanowienie w przedmiocie kontaktów skarżącego z córką. Kopia tego postanowienia nie została złożona do Trybunału. Okazało się, że skarżący został uprawniony do widywania się ze swoją córką w drugi i czwarty weekend każdego miesiąca; w ciągu jednego tygodnia ferii zimowych; w ciągu dwóch tygodni wakacji letnich oraz w wybrane dni świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy. Wydaje się, że skarżący nie odwołał się od tej decyzji.

W dniu 31 sierpnia 2015 roku Sąd Rejonowy w Grudziądzu w składzie z D.K.. jako sędzią przewodniczącym, potwierdził, że wyżej wymieniona decyzja była wiążąca i wykonalna z dniem 8 lipca 2015 r.

32. Postępowanie rozwodowe obecnie toczy się w Wielkiej Brytanii.

II. WŁAŚCIWE PRZEPISY PRAWA MIĘDZYNARODOWEGO I PORÓWNAWCZEGO

A. Konwencja haska

33. Konwencja haska z dnia 25 października 1980 dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, która została ratyfikowana przez Polskę (Dz.U. z 1995 roku Nr 108, poz. 528, data wejścia w życie 1 listopada 1992) i Zjednoczone Królestwo stanowi, we właściwym zakresie, co następuje.

“...Artykuł 3

Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka uważa się za bezprawne, jeżeli -

a) nastąpiło ono z naruszeniem prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem; oraz

b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie.

Prawo do opieki określone w literze a) powyżej, może wynikać w szczególności z mocy samego prawa, z orzeczenia sądowego lub administracyjnego albo z ugody mającej moc prawną w świetle przepisów ustawodawstwa tego państwa.

Artykuł 4

Konwencję stosuje się do każdego dziecka, które miało miejsce stałego pobytu w Umawiającym się Państwie bezpośrednio przed naruszeniem praw do opieki lub odwiedzin. Konwencja przestaje obowiązywać, kiedy dziecko osiąga wiek 16 lat.

...

Artykuł 11

Władze sądowe lub administracyjne każdego Umawiającego się Państwa powinny podejmować niezwłoczne działania w celu powrotu dziecka. Jeżeli dana władza sądowa lub administracyjna nie podejmie decyzji w ciągu sześciu tygodni od daty wpłynięcia wniosku, wnioskodawca lub organ centralny państwa wezwanego, z własnej inicjatywy lub na wniosek organu centralnego państwa wzywającego, może żądać przedstawienia powodów zwłoki. Jeżeli organ centralny państwa wezwanego otrzyma odpowiedź, organ ten przekazuje ją organowi centralnemu państwa wzywającego lub, w stosownych wypadkach, wnioskodawcy.

Artykuł 12

Jeżeli dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane w rozumieniu artykułu 3, a w chwili wplynięcia wniosku do władzy sądowej lub administracyjnej Umawiającego się Państwa, w którym znajduje się dziecko, upłynął okres krótszy niż jeden rok od dnia uprowadzenia lub zatrzymania, zainteresowana władza zarządza niezwłoczne wydanie dziecka.

Władza sądowa lub administracyjna powinna również zarządzić wydanie dziecka, nawet po upływie jednego roku, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, chyba że zostało ustalone, że dziecko przystosowało się już do swego nowego środowiska.

Jeżeli władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego ma podstawy, by sądzić, że dziecko zostało zabrane do innego państwa, może ona zawiesić działanie lub oddalić wniosek o wydanie dziecka.

Artykuł 13

Bez względu na postanowienia artykułu poprzedzającego władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydanie dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:

- a) osoba, instytucja lub organizacja opiekująca się dzieckiem faktycznie nie wykonywała prawa do opieki w czasie uprowadzenia lub zatrzymania albo zgodziła się lub później wyraziła zgodę na uprowadzenie lub zatrzymanie; lub
- b) (1) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w sytuacji nie do zniesienia.

Władza sądowa lub administracyjna może również odmówić zarządzenia powrotu dziecka, jeżeli stwierdzi, że dziecko sprzeciwia się powrotowi oraz że osiągnęło ono wiek i stopień dojrzałości, przy którym właściwe jest uwzględnienie jego opinii.

Przy ocenie okoliczności określonych w niniejszym artykule władza sądowa lub administracyjna powinna brać pod uwagę informacje dotyczące sytuacji społecznej dziecka, dostarczone przez organ centralny lub inną właściwą władzę państwa miejsca stałego pobytu dziecka.

...

Artykuł 16

Po otrzymaniu zawiadomienia o bezprawnym uprowadzeniu lub zatrzymaniu dziecka w rozumieniu artykułu 3 władze sądowe lub administracyjne Umawiającego się Państwa, do którego dziecko zostało uprowadzone lub w którym zostało zatrzymane, nie będą mogły decydować merytorycznie o prawie do opieki, dopóki nie zostanie ustalone, że wymogi określone przez niniejszą konwencję co do zwrotu dziecka nie zostały spełnione lub jeżeli w stosownym czasie po tym zawiadomieniu nie wpłynął wniosek sporządzony na podstawie niniejszej konwencji..

Artykuł 19

Orzeczenie dotyczące zwrotu dziecka, wydane zgodnie z niniejszą konwencją, nie narusza istoty prawa do opieki.

B. Raport wyjaśniający Pérez-Vera dotyczący Konwencji haskiej o uprowadzeniu dziecka z 1980

34. Raport wyjaśniający dotyczący Konwencji haskiej o uprowadzeniu dziecka z 1980, przygotowany przez Elisa Pérez-Vera i opublikowany przez Konferencję Haską Międzynarodowego Prawa Prywatnego (HKPPM) w 1982 roku ("Raport Pérez Vera") udostępnia następujące uwagi dotyczące pojęcia "najlepszego interesu dziecka”:

"...Sformułowanie prawne 'najlepszego interesu dziecka' jest taka, że na pierwszy rzut oka, wydaje się bardziej przypominać paradygmat socjologiczny niż konkretną normę prawną ... ogólnie sformułowana norma nie wyjaśnia, czy "interesy" dziecka, które mają być zapewnione, są tymi w bezpośrednim następstwie tej decyzji, w okresie dojrzewania dziecka, wczesnej dorosłości, dojrzałości, starości lub wieku podeszłego "... " (§21, str. 431)

"...[Filozofię Konwencji] można zdefiniować następująco: walka z wielkim wzrostem międzynarodowych uprowadzeń dzieci zawsze musi być inspirowana przez pragnienie, aby ochraniać dzieci i powinna być oparta na interpretacji ich prawdziwych interesów .. . prawo nie może być uchylone lub niestosowane w imię mniej lub bardziej spornych praw dotyczących jego osoby. Jednym z najbardziej obiektywnych przykładów tego, co stanowi interesy dziecka jest... 'ogólnie przyjętą przesłanką jest to, że rzeczywistą ofiarą 'kidnapingu' jest samo dziecko, które cierpi z powodu nagłej utraty własnej stabilności, traumatycznej utraty kontaktu z rodzicem, który był odpowiedzialny za jego wychowanie, niepewność i frustrację, które łączą się z koniecznością dostosowania się do obcego języka, nieznanymi warunków kulturowych i nieznanymi nauczycieli i krewnych '... " (§24, str. 431 i 432)

"Jest więc uzasadnione, aby twierdzić, że dwa cele Konwencji - jeden zapobiegawczy, drugi przewidziany dla zagwarantowania natychmiastowego powrotu dziecka do swojego zwykłego środowiska - odpowiadają konkretnej idei tego, co stanowi najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka "... jednak ... to trzeba przyznać, że odmowa powrotu dziecka może czasem być uzasadnione obiektywnymi przyczynami, które mają związek albo z jego osobą albo ze środowiskiem, z którym wykazuje najściślejszą więź..." (§ 25, str. 432)"

35. W konsekwencji Konwencji haska zawiera szereg zapisów wyraźnie inspirowanych uwzględnieniem interesu dziecka, a mianowicie ten, o poważnym ryzyku, że powrót dziecka może go narazić go na "szkody fizyczne lub psychiczne" lub w inny sposób postawić dziecko w "sytuacji nie do zniesienia”.

36. Raport Pérez-Vera zawiera następujące uwagi ogólne dotyczące wyjątków od zasady natychmiastowego powrotu dziecka na podstawie artykułu 13 (b):

"...[Wyjątki] od reguły dotyczącej powrotu dziecka muszą być stosowane tylko na tyle na ile one obowiązują, lecz nie dalej. Oznacza to przede wszystkim, że mają one być interpretowane w sposób restrykcyjny, jeśli Konwencja nie ma stać się martwą literą ... Praktyczne zastosowanie tej zasady wymaga, aby państwa sygnatariusze były przekonane, że należą one, pomimo dzielących ich różnic, do tej samej społeczności prawnej, w której władze każdego państwa uznają, że władze jednego z nich - te z miejsca stałego pobytu dziecka - są w zasadzie najlepiej przygotowane do

decydowania w kwestii opieki i kontaktu. W rezultacie, systematyczne powoływanie się na wspomniane wyjątki, zastępujące forum wybrane przez porywacza dla jego miejsca zamieszkania dziecka, doprowadziłyby do upadku całej konstrukcji Konwencji poprzez pozbawienie jej ducha wzajemnego zaufania, które jest jej inspiracją ... "(§34, str. 434 i 435)

"...Wyjątków [w artykułach 13 i 20] nie stosuje się automatycznie, w tym, że nie zawsze powodują zatrzymanie dziecka; Niemniej jednak, sam charakter tych wyjątków daje sędziom dowolność - i nie nakłada na nich obowiązku - odmowy powrotu dziecka w pewnych okolicznościach ... "(§113 str. 460)

"...W odniesieniu do artykułu 13, wprowadzająca część pierwszego paragrafu podkreśla fakt, że ciężar udowodnienia faktów podanych w punktach a i b jest nałożony na osobę, która sprzeciwia się powrotowi dziecka ... "(§ 114, str. 460)

"...Wyjątki zawarte w [artykule 13] b traktują o sytuacjach ... gdzie powrót dziecka byłby sprzeczne z jego interesami ... Każde z określeń użytych w tym przepisie, jest efektem kruchego kompromisu osiągniętego podczas obrad Komisji Specjalnej i zostało zachowane w niezmienionej formie. Tym samym nie można wnioskować *a contrario*, z odrzucenia podczas XIV Sesji propozycji sprzyjających integracji wyraźnego przepisu stwierdzającego, że wyjątek ten nie może być powołany, gdy powrót dziecka może zaszkodzić jego perspektywom ekonomicznym i edukacyjnym, które to wyjątki winny otrzymać szeroką interpretację ... "(§116, str. 461)

37. W odniesieniu do artykułu 29 Raport Pérez-Vera stwierdza, że celem Konwencji haskiej jest zapewnienie dodatkowych środków pomocy osobom, których prawa do opieki lub kontaktu zostały naruszone. Osoby te mają do wyboru albo zwrócić się bezpośrednio do organu centralnego, o którym mowa w Konwencji haskiej, albo wszcząć odpowiednie postępowanie przed organami państwa, w którym dziecko się znajduje. W takim przypadku, w którym skarżący odwołują się do bezpośredniej skargi do właściwych organów, mogą zdecydować się na złożenie skargi, powołując się, lub też nie, na Konwencję haską. W tym ostatnim przypadku, zgodnie z raportem wyjaśniającym, władze nie są zobowiązane do stosowania przepisów konwencji, o ile nie zostały one włączone do ich prawa krajowego.

C. Międzynarodowa Konwencja o prawach dziecka

38. Odpowiednie postanowienia Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka, podpisanej w Nowym Jorku dnia 20 listopada 1989 roku, mają następujące brzmienie

:

Preambuła

"Państwa-Strony niniejszej konwencji,

...

wyrażając przekonanie, że rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności

dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie,

uznając, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia,

Uzgodniły, co następuje:

...

Artykuł 3

1. We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, podejmowanych przez publiczne lub prywatne instytucje opieki społecznej, sądy, władze administracyjne lub ciała ustawodawcze, sprawą nadrzędną będzie najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka.

Artykuł 7

1. Niezwłocznie po urodzeniu dziecka zostanie sporządzony jego akt urodzenia, a dziecko od momentu urodzenia będzie miało prawo do poznania swoich rodziców i pozostawania pod ich opieką.

Artykuł 9

1. Państwa-Strony zapewnią, aby dziecko nie zostało oddzielone od swoich rodziców wbrew ich woli...

Artykuł 14

1. Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania.

2. Państwa-Strony będą respektowały prawa i obowiązki rodziców lub, w odpowiednich przypadkach, opiekunów prawnych, odnośnie ukierunkowania dziecka w korzystaniu z jego prawa w sposób zgodny z rozwijającymi się zdolnościami dziecka...

Artykuł 18

1. Państwa-Strony podejmą wszelkie możliwe starania dla pełnego uznania zasady, że oboje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Rodzice lub, w odpowiednim przypadku, opiekunowie prawni ponoszą główną odpowiedzialność za wychowanie i rozwój dziecka. Jak najlepsze zabezpieczenie interesów dziecka ma być przedmiotem ich troski.

D. Prawo Unii Europejskiej

39. Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (znane jako "rozporządzenie Bruksela II bis") brzmi, w szczególności, następujący sposób:

“...

(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są w świetle najlepszych interesów dziecka, w szczególności na podstawie kryterium bliskości.

Oznacza to, że jurysdykcję sprawuje w pierwszym rzędzie Państwo Członkowskie miejsca stałego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka w zastosowaniu porozumienia między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej

(13) W interesie dziecka niniejsze rozporządzenie pozwala - wyjątkowo i w określonych okolicznościach - na przekazanie sprawy przez sąd mający jurysdykcję sądowi innego państwa członkowskiego, jeżeli ten jest lepiej umiejscowiony dla osądzenia sprawy. Jednakże drugi sąd nie powinien być uprawniony do przekazania sprawy trzeciemu sądowi....

(17) W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka powinno się niezwłocznie zarządzić jego powrót; w tym celu nadal powinna mieć zastosowanie konwencja haska z dnia 24 października 1980 r., którą uzupełniają przepisy niniejszego rozporządzenia, w szczególności jej art. 11. Sądy państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub w którym zostało bezprawnie zatrzymane, powinny mieć w szczególnych, należycie uzasadnionych przypadkach możliwość sprzeciwienia się jego powrotowi. Powinno być jednak możliwe zastąpienie takiego orzeczenia przez późniejsze orzeczenie sądu państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem. Jeżeli takie orzeczenie wymaga powrotu dziecka, powrót powinien nastąpić bez potrzeby przeprowadzenia szczególnego postępowania w sprawie uznania i wykonania tego orzeczenia w państwie członkowskim, do którego dziecko zostało bezprawnie uprowadzone....

Artykuł 10

Jurysdykcja w przypadku zabrania dziecka

W przypadku bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka jurysdykcja sądów państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, zostaje utrzymana do chwili uzyskania przez dziecko zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim oraz:

a) każda z osób, instytucji lub innych jednostek sprawujących pieczę nad dzieckiem przyzwoliła na uprowadzenie lub zatrzymanie;

lub

b) dziecko przebywało w tym innym państwie członkowskim przez co najmniej rok od chwili, w której osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem dowiedziała się lub powinna była się dowiedzieć o miejscu jego pobytu, dziecko zadomowiło się w swoim nowym otoczeniu oraz spełniony jest jeden z następujących warunków:

(i) w ciągu roku od chwili, w której sprawujący pieczę nad dzieckiem dowiedział się lub powinien był się dowiedzieć o miejscu pobytu dziecka, nie został złożony żaden pozew lub wniosek o powrót dziecka do właściwych organów państwa członkowskiego, do którego dziecko zostało uprowadzone lub w którym jest zatrzymane;

(ii) pozew lub wniosek o powrót wniesiony przez sprawującego pieczę nad dzieckiem został cofnięty, a żaden nowy wniosek nie został złożony w terminie określonym w ppkt (i);

(iii) postępowanie przed sądem w państwie członkowskim, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, zostało zakończone zgodnie z art. 11 ust. 7;

(iv) sądy państwa członkowskiego, w którym dziecko miało zwykły pobyt bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem, wydały orzeczenie o prawie do pieczy nad dzieckiem, w którym nie zarządziły powrotu dziecka.

Artykuł 11

Powrót dziecka

1. Jeżeli osoba, instytucja lub inna jednostka sprawująca pieczę nad dzieckiem wnosi pozew lub wniosek do właściwych organów państwa członkowskiego o wydanie orzeczenia na podstawie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (dalej zwana "konwencją haską z 1980 r."), w celu doprowadzenia do powrotu dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymywanego w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym dziecko bezpośrednio przed bezprawnym uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt, stosuje się ust. 2-8.

(...)

3. Sąd, do którego wniesiono pozew lub wniosek o powrót dziecka zgodnie z ust. 1, w ramach postępowania dotyczącego takiego pozwu lub wniosku działa szybko, stosując najszybsze procedury przewidziane w prawie krajowym.

Bez uszczerbku dla akapitu pierwszego, sąd wydaje swoje orzeczenie nie później niż okoliczności nie jest to możliwe.

4. Sąd nie może odmówić powrotu dziecka na podstawie art. 13 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r., jeżeli ustalono, że zostały podjęte stosowne działania w celu zapewnienia ochrony dziecka po jego powrocie.

5. Sąd nie może odmówić zarządzenia powrotu dziecka, jeżeli osoba, która wniosła pozew lub wniosek o powrót dziecka, nie miała możliwości bycia wysłuchaną....”

E. Europejska Konwencja o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem

40. Europejska Konwencja z dnia 20 maja 1980 roku o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem (znanej jako "Konwencja luksemburska") brzmi w omawianym zakresie, następująco:

“... ”

Artykuł 1

W rozumieniu niniejszej konwencji:

a. wyrażenie "dziecko" oznacza osobę, niezależnie od jej obywatelstwa, która nie ukończyła 16 roku życia i która, zgodnie z prawem państwa jej stałego zamieszkania, jej prawem ojczystym lub państwa wezwanego, nie może samodzielnie decydować o swym miejscu zamieszkania;

...

d wyrażenie "bezprawne przejęcie pieczy nad dzieckiem" oznacza wywiezienie dziecka za granicę z naruszeniem orzeczenia dotyczącego pieczy, które zostało wydane przez organ Umawiającego się Państwa i jest w tym państwie wykonalne; bezprawne przejęcie pieczy obejmuje także:

(i) odmowę powrotu dziecka z zagranicy po upływie okresu wykonywania prawa do kontaktów z dzieckiem albo po upływie jakiegokolwiek innego okresu czasowego pobytu na terytorium państwa, innego niż to, na którym piecza jest sprawowana (...)

Artykuł 5

1. Organ centralny w państwie wezwanym niezwłocznie podejmuje lub powoduje podjęcie wszelkich działań, jakie uzna za stosowne, oraz wszczyną, w razie konieczności, postępowanie przed właściwymi organami w celu:...

b zapobieżenia naruszeniu interesów dziecka lub wnioskodawcy, w szczególności przez zastosowanie środków tymczasowych;

...

Artykuł 8

1 W przypadku bezprawnego przejęcia pieczy nad dzieckiem, organ centralny państwa wezwanego niezwłocznie podejmuje działania w celu jej przywrócenia:

a jeżeli w czasie wszczęcia postępowania w państwie, w którym wydano orzeczenie, albo w czasie bezprawnego przejęcia pieczy, jeśli nastąpiło ono wcześniej niż wszczęcie postępowania, dziecko i jego rodzice byli wyłącznie obywatelami tego państwa, a dziecko miało stałe miejsce zamieszkania na tym terytorium, oraz

b jeżeli wniosek o przywrócenie pieczy złożono w organie centralnym w ciągu sześciu miesięcy od dnia bezprawnego przejęcia pieczy.

...

Artykuł 11

...

3. Jeżeli nie wydano orzeczenia dotyczącego prawa do kontaktów z dzieckiem albo jeżeli oddalono wniosek o uznanie lub wykonanie orzeczenia dotyczącego pieczy, organ centralny państwa wezwanego, na wniosek osoby dochodzącej tego prawa, może wezwać właściwe organy tego państwa do wydania orzeczenia w sprawie prawa do kontaktów z dzieckiem.

...

Artykuł 19

Niniejsza konwencja nie wyłącza możliwości oparcia stosunków wzajemnych przy uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń na jakiegokolwiek innej umowie międzynarodowej wiążącej państwo orzekania i państwo wezwane albo na podstawie przepisów prawa wewnętrznego państwa wezwanego.

Artykuł 20

1 Niniejsza konwencja nie narusza zobowiązań Umawiającego się Państwa względem państwa niebędącego jej stroną, wynikających z innych umów międzynarodowych, regulujących problematykę niniejszej konwencji.

2 Jeżeli dwa lub więcej Umawiających się Państw uchwaliło lub uchwali jednolite przepisy dotyczące pieczy nad dzieckiem albo szczególny system uznawania i wykonywania orzeczeń w tej dziedzinie, będą one mogły, w stosunkach pomiędzy sobą, stosować te przepisy zamiast niniejszej konwencji lub jej części. Dla skorzystania z tej możliwości konieczne jest zawiadomienie Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wszelkie zmiany lub uchylenie takiej decyzji także wymagają zawiadomienia.

III. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

41. Zmiana w Kodeksie Postępowania Cywilnego z roku 1964 wprowadzona w dniu 19 lipca 2001 roku, która weszła w życie z dniem 27 września 2001 roku reguluje postępowanie w sprawie powrotu dziecka na podstawie Konwencji haskiej (art 598¹-598¹⁴ Kodeksu Postępowania Cywilnego).

Artykuł 598² przewiduje, że gdy toczy się postępowanie w trybie Konwencji haskiej, sąd krajowy nie powinien, co do zasady, orzekać w kwestii praw rodzicielskich i opieki. Postępowanie o opiekę będzie pozostawało (zawieszona z urzędu) *proprio motu* aż do zakończenia postępowania w sprawie powrotu dziecka.

Artykuł 445¹ dotyczy w ogólnym kontekście sporów rodzinnych nad małoletnimi dziećmi i stanowi, że gdy toczy się postępowanie o rozwód odrębne postępowanie dotyczące prawa do kontaktu nie będzie wszczęte lub będzie pozostawało zawieszona z urzędu *proprio motu*, gdyby zostało wszczęte przed złożeniem pozwu o rozwód., Zgodnie z tym przepisem, kwestia prawa do kontaktu jest rozstrzygana przez sąd, przed którym toczy się postępowanie rozwodowe w drodze procedury zabezpieczającej.

Wreszcie, zgodnie z ustępem 2 niniejszego postanowienia postępowanie dotyczące prawa do kontaktu zostanie wznowione, jeśli ostateczne i prawomocne orzeczenie kończące postępowanie rozwodowe nie rozstrzyga kwestii kontaktu. W przeciwnym razie postępowanie w sprawie prawa do kontaktu zostanie umorzone.

42. Niezależnie od powyższych przepisów, strona postępowania cywilnego jest uprawniona do złożenia wniosku o zarządzenie środka tymczasowego (art 730 i inne Kodeksu postępowania cywilnego). Artykuł 755 Kodeksu postępowania cywilnego wyraźnie stanowi, że sprawy związane z opieką i kontaktem z dzieckiem mogą być regulowane przez sąd

za pomocą środka tymczasowego. Zgodnie z art 737 Kodeksu postępowania cywilnego, wniosek o zarządzenie środka tymczasowego będzie rozpoznany bez zbędnej zwłoki, w zasadzie nie później niż w ciągu jednego tygodnia od dnia jego wniesienia do sądu.

PRAWO

I. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 KONWENCJI ZE WZGLĘDU NA WYNIK POSTĘPOWANIA O POWRÓT DZIECKA W TRYBIE KONWENCJI HASKIEJ I PROCES DECYZYJNY

43. Skarżący zarzucał naruszenie jego prawa do poszanowania życia rodzinnego na podstawie artykułu 8 Konwencji z powodu oddalenia jego wniosku na podstawie Konwencji haskiej. Skarżący wyszczególnił w skardze to, że niekorzystny wynik postępowania wynikał z niewłaściwego zastosowania Konwencji haskiej oraz z różnych rzekomych uchybień w procesie decyzyjnym. Artykuł 8 Konwencji stanowi, co następuje:

1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego ...
2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków, zgodnie z prawem i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób.”

A. Dopuszczalność skargi

44. Trybunał zauważa, że skarga nie jest oczywiście bezzasadna w rozumieniu artykułu 35 § 3 (a) Konwencji. Ponadto zauważa, że nie jest ona niedopuszczalna z jakichkolwiek innych powodów. Należy zatem uznać ją za dopuszczalną.

B. Meritum skargi

1. Stanowisko skarżącego

45. W swoim wniosku do Trybunału skarżący zarzuca naruszenie artykułu 8 Konwencji ze względu na wynik jego postępowania prowadzonego w trybie Konwencji haskiej. W swoich kolejnych spostrzeżeniach, wymienił on szereg uchybień w procesie decyzyjnym, które doprowadziły do odmowy uznania jego wniosku wg. Konwencji haskiej.

46. W szczególności, wnioskodawca stwierdził, że polski sąd rodzinny dopuścił się nieprawidłowości w zastosowaniu Konwencji haskiej z uwagi na to, że skupił się na dwóch elementach, które nie istniały podczas stosowania art. 13. Nawiasem mówiąc, te elementy stanowiły także błędne założenia, a mianowicie, że córka skarżącego musiałaby zostać oddzielona od swojej matki i oddana pod opiekę ojca.

Z uwagi na to skarżący uznał, że pytanie, które zostało skierowane przez sąd pierwszej instancji do biegłych z RODK zostało sformułowane błędnie *de iure*, ponieważ wniosek skarżącego o powrót dziecka na podstawie Konwencji haskiej nie miał na celu "przeniesienia dziecka pod opiekę ojca", ale po prostu powrót dziecka do swojego stałego miejsca zamieszkania, niezależnie od tego, kto był odpowiedzialny za opiekę nad dzieckiem. Po pierwsze, taki był charakter uregulowań Konwencji haskiej, który realizował swój cel naprawczy. A po drugie, w odniesieniu do konkretnej sprawy skarżącego, w postępowaniu rozwodowym toczącym się w Wielkiej Brytanii skarżący w szczególności zwrócił się o wspólną a nie wyłączną opiekę nad córką.

Zdaniem skarżącego, podczas późniejszej analizy jego wniosku na podstawie Konwencji haskiej błędnie skupiono się na tych dwóch elementach.

47. Skarżący twierdził również, że zaskarżona decyzja sądu krajowego, która wynikała z nieprawidłowej, rozszerzającej interpretacji art 13 (b) Konwencji haskiej, była sprzeczna z najlepiej pojętym interesem dziecka w rozumieniu tego przepisu, a zamiast tego chroniła interesy matki dziecka, która zdecydowała się nie wracać do Wielkiej Brytanii, nie wskazując żadnych obiektywnych powodów takiej decyzji.

48. Ponadto skarżący stwierdził, że proces decyzyjny prowadzący do wydania zaskarżonych decyzji był sprzeczny z wymogami proceduralnymi artykułu 8 Konwencji.

49. Po pierwsze, zdaniem skarżącego, polskiemu sądowi rodzinnemu zajęło zbyt dużo czasu badanie jego wniosku na podstawie Konwencji haskiej z naruszeniem obowiązku jak najszybszego postępowania na podstawie art. 11 Konwencji haskiej. Po drugie, wobec oddalenia wniosku o odroczenie rozprawy, skarżący musiał uczestniczyć na jednym terminie rozprawy przed sądem pierwszej instancji bez adwokata. Po trzecie, przewodnicząca składu sędziowskiego, który wydał orzeczenie pierwszej instancji była stronnicza, bo "z zadowoleniem przyjęła wniosek rozwodowy", złożony przez żonę skarżącego. Po czwarte, opinia RODK była, zdaniem skarżącego, wydana bezprawnie, ponieważ wyznaczenie biegłych psychologów i ich odpowiedzialność zawodowa nie była w tym czasie uregulowana w prawie polskim. Nadto, po piąte, na podstawie Konwencji haskiej i na mocy rozporządzenia Bruksela II, polskie sądy nie powinny badać pozwu rozwodowego wniesionego przez M.J. dopóki, wniosek skarżącego o powrót dziecka jest w toku.

50. Rząd nie zajął stanowiska w zakresie przedstawionego meritum sprawy.

2. Stanowisko Trybunału

(a) Zasady ogólne

51. Ogólne zasady dotyczące relacji między Konwencją i Konwencją haską, zakres badania przez Trybunał wniosków w sprawie międzynarodowego uprowadzenia dziecka, najlepszy interes dziecka oraz obowiązki proceduralne Państw, zostały już zinterpretowane w wyroku Wielkiej Izby Trybunału w sprawie *X przeciwko Łotwie* (patrz *X przeciwko Łotwie* [GC], no. 27853/09, §§ 93-102, 107 ECHR 2013), a także w wielu innych orzeczeniach dotyczących postępowania o powrót dzieci na podstawie Konwencji haskiej (zob *Maumousseau i Washington przeciwko Francji*, nr 39388/05, § 68, 6 grudnia 2007 r; *Ignaccolo-Zenide przeciwko Rumunii*, nr 31679/96, § 102, ECHR 2000 i; *Iosub Caras przeciwko Rumunii*, nr 7198/04, § 38, 27 lipca 2006 roku; *Shaw przeciwko Węgrom*, nr 6457/09, § 72, 26 lipca 2011 r., a *Adzić przeciwko Chorwacji*, nr 22643/14, §§ 93-95, 12 marca 2015).

(b) Zastosowanie zasad ogólnych w niniejszej sprawie

52. W niniejszym przypadku, głównej ingerencji w prawo skarżącego do poszanowania jego życia rodzinnego nie można przypisać działaniu lub zaniechaniu ze strony pozwanego państwa, lecz działaniu żony będącej matką jego dziecka, prywatnej osobie, która zatrzymała córkę w Polsce (patrz *López Guio przeciwko Słowacji*, no. 10280/12, § 85, 3 czerwca 2014 r.).

53. Działanie to jednak nałożyło na pozwane państwo pozytywne zobowiązanie do zabezpieczenia skarżącemu jego prawa do poszanowania życia rodzinnego, które obejmowało podjęcie działań wynikających z Konwencji haskiej z myślą o zapewnieniu jego szybkiego połączenia ze swoim dzieckiem (patrz *Ignaccolo-Zenide*, cytowane powyżej, § 94).

54. W niniejszej sprawie, utrzymując, że zatrzymanie dziecka z dala od jego miejsca stałego pobytu w Wielkiej Brytanii było bezprawne w rozumieniu artykułu 3 Konwencji Haskiej, sąd krajowy potrzebował dwunastu miesięcy na zbadanie wniosku skarżącego o powrót swojej córki, lub ewentualnie odrzucenie go na tej podstawie, że jej powrót bez jej matki postawiłby dziewczynkę w sytuacji nie do zniesienia w rozumieniu art 13 (b) Konwencji haskiej.

55. Należy zatem stwierdzić, że okoliczności badane w niniejszej sprawie, w zakresie, w jakim stanowią podstawę do odpowiedzialności pozwanego państwa, stanowiły ingerencję w prawo skarżącego do poszanowania jego życia rodzinnego (zob *Iosub Caras*, cytowane powyżej, § 30).

56. Trybunał zauważa ponadto, że ingerencja ta miała swoją podstawę prawną w Konwencji haskiej, która weszła w życie w Polsce w 1992 roku i która stanowi część prawa krajowego. Ponadto sądy krajowe działały dążąc do uzasadnionego celu ochrony praw i wolności dziecka i jego matki (patrz *Neulinger i Shuruk przeciwko Szwajcarii* [GC], no. 41615/07, §§ 99 i 106, ECHR 2010, oraz, *mutatis mutandis*, *Maumousseau*, cytowane powyżej, § 61).

57. Trybunał musi zatem ustalić, czy rzeczona ingerencja była "konieczna w demokratycznym społeczeństwie" w rozumieniu artykułu 8 § 2 Konwencji, interpretowanego w świetle odpowiednich instrumentów międzynarodowych, a także czy przy zachowaniu równowagi między istniejącymi konkurencyjnymi interesami, został wzięty pod uwagę najlepszy interes dziecka, w ramach swobodnego uznania przyznanego państwu w takich sprawach.

58. Trybunał musi również zdawać sobie sprawę z kontekstu, który jest niezwykle ważny dla interpretacji traktatów. Konwencja haska z 1980 roku nie jest jedynym instrumentem regulującym sprawy związane z uprowadzeniem dziecka w stosunkach między Polską a Wielką Brytanią. Obydwa państwa członkowskie są także stronami rozporządzenia Bruksela II bis z 2003 roku oraz Konwencji Luksemburskiej z 1980 roku. Sama Konwencja haska z 1980 musi być interpretowana i stosowana w zgodzie z tymi aktami prawnymi.

59. Trybunał zauważa, że ocena najlepszego interesu dziecka przeprowadzona przez polskie sądy rodzinne w toku postępowania na podstawie Konwencji haskiej skarżącego rzeczywiście krążyła wokół kwestii, czy oddanie dziecka pod opiekę ojca i oddzielenie go od matki mogłoby zaburzyć dziecku poczucie bezpieczeństwa i miałoby negatywny wpływ na jego stan emocjonalny (patrz: pkt 15, 18 i 23 powyżej).

60. Po pierwsze, pytanie w tej sprawie zostało sformułowane w jednoznacznych kategoriach i przedstawione biegłym z RODK w celu uzyskania opinii, która później służyła jako podstawa oceny sądów rodzinnych w zakresie wyjątków na podstawie artykułu 13 (b) Konwencji haskiej (patrz pkt 16 i 17 powyżej). Biegli z RODK w rzeczywistości zalecali, że dziecko powinno nadal mieszkać w Polsce, ponieważ jego powrót do Wielkiej Brytanii bez matki byłby bardziej szkodliwy dla niego niż brak codziennego kontaktu z ojcem (patrz pkt 16 powyżej).

61. Po drugie, sąd pierwszej instancji dokonał oceny ryzyka psychofizycznej szkody dla dziecka w przypadku jego powrotu do ojca, bez matki; nie uwzględniano alternatywnego powrotu dziecka z matką (patrz pkt 18 powyżej). W istocie sąd rejonowy uznał, że istniało poważne ryzyko wystąpienia urazów psychicznych u dziecka w przypadku jego natychmiastowego oddzielenia od matki, z powodu młodego wieku dziewczynki i dlatego, że matka zawsze była jej głównym opiekunem (patrz pkt 19 powyżej).

62. Po trzecie, nawet, jeśli sąd odwoławczy zmieniłby swoje rozumowanie, podtrzymując decyzję o odrzuceniu wniosku skarżącego na podstawie Konwencji haskiej, fakt, że matka dziecka nie chciała żyć w Wielkiej Brytanii pozostał centralnym punktem jego analizy (patrz paragraf 23 powyżej). W obliczu wyraźnego argumentu skarżącego, że sąd niższej instancji naruszył Artykuł 13 (b) Konwencji haskiej tym, że błędnie zakłada, że dziecko musiałoby być oddzielone od matki przy braku obiektywnych przeszkód dla powrotu do Wielkiej Brytanii (patrz pkt 20 powyżej), sąd odwoławczy wydaje się, że przyjmuje, iż konflikt między skarżącym a MJ oraz jej rzekomym brakiem możliwości przystosowania się do życia za granicą były przyczynami obiektywnymi i na tyle przekonującymi, aby skłonić do wniosku, że z lub bez matki, powrót dziecka do swojego zwykłego środowiska stawiałby je w sytuacji nie do zniesienia w rozumieniu art 13 (b) Konwencji haskiej (patrz pkt 23 powyżej).

63 Nie jest zadaniem Trybunału, aby wchodzić w kompetencje właściwych organów w celu ustalenia, czy istnieje poważne ryzyko, że dziecko będzie narażone na urazy psychiczne w rozumieniu Artykułu 13 Konwencji haskiej, jeżeliby wróciło do Wielkiej Brytanii. Jednakże, Trybunał jest w stanie ustalić, czy sądy krajowe w stosowaniu i interpretacji postanowień tej konwencji, zabezpieczyły gwarancje określone w artykule 8 Konwencji, w szczególności biorąc pod uwagę najlepszy interes dziecka (patrz, między innymi, *Olsson przeciwko Szwecji* wyrok z dnia 24 marca 1988, Seria A nr. 130, str. 32, § 68).

64. Trybunał zauważa, że to pozostająca w separacji żona skarżącego, była osobą sprzeciwiającą się powrotowi dziecka. Dlatego do niej należało sporządzenie i uzasadnienie potencjalnego zarzutu charakterystycznych zagrożeń wynikających z artykułu 13 (b) Konwencji haskiej (patrz pkt 38 powyżej). Choć przepis ten nie jest restrykcyjny, co do dokładnej natury "poważnego ryzyka" - które może pociągać za sobą nie tylko "szkodę fizyczną lub psychiczną", ale także "sytuację nie do zniesienia" - nie może on być odczytywany w świetle artykułu 8 Konwencji, jako zawierający wszystkie niedogodności niekoniecznie związane z doświadczeniem powrotu: wyjątek przewidziany w artykule 13 (b) dotyczy jedynie sytuacji, które wykraczają poza to, co zgodnie z oczekiwaniami dziecko może znieść (patrz *X przeciwko Łotwie*, cytowana powyżej § 116 i *Maumousseau i Washington*, cytowana powyżej, §§ 69 i 73).

65. W niniejszym przypadku, żona skarżącego sprzeciwiła się powrotowi dziecka do Wielkiej Brytanii, podając dwa powody. Pierwszym był zasadniczo rozpad małżeństwa, a drugi jej strach, że dziecko nie będzie mogło opuścić Wielkiej Brytanii (patrz pkt 9 powyżej).

66. Trybunał uważa, że oba te argumenty dalekie są od wymogów art 13 (b) Konwencji haskiej, które zostały opisane powyżej. Sądy krajowe rozpoznając sprawę oceniły ryzyko ze wspomnianego artykułu 13 (b) w

świetle tego, co wydaje się być dość arbitralną odmową matki dziecka powrotu z dzieckiem, jak wskazano w pkt 60 powyżej.

67. Oprócz ponownego stwierdzenia, że wyjątki, dla powrotu na podstawie Konwencji haskiej należy interpretować zawężająco (zob. *X przeciwko Łotwie*, cytowana powyżej, § 116), w orzeczeniu tym Sąd wskazał w szczególności, że szkoda, o której mowa w artykule 13 (b) Konwencji haskiej nie może powstać wyłącznie z powodu rozłąki z rodzicem, który był odpowiedzialny za bezprawne uprowadzenie lub zatrzymanie. To odseparowanie, jakkolwiek trudne dla dziecka, nie będzie automatycznie spełniało testu poważnego ryzyka (patrz *mutatis mutandis*, *G. S. przeciwko Georgia*, no. 2361/13, § 56, 21 lipca 2015).

68. Nic w okolicznościach ujawnionych przed sądami krajowymi obiektywnie nie wykluczyło możliwości powrotu matki wraz z dzieckiem. Nic nie wskazywało na to, że żona skarżącego nie miała wstępu na terytorium Wielkiej Brytanii (patrz, *mutatis mutandis*, *Maumousseau*, cytowana powyżej, § 74) ani też, że będzie musiała stanąć w obliczu sankcji karnych po powrocie (patrz, *a contrario Neullinger*, cytowana powyżej, §§ 149 i 150). Ponadto nic nie wskazywało, że skarżący może aktywnie uniemożliwić M.J. widywanie się ze swoim dzieckiem w Wielkiej Brytanii lub może pozbawić ją praw rodzicielskich lub opieki (patrz, *mutatis mutandis*, *Paradis i in. przeciwko Niemcom* (dec.), nr. 4783 / 03, 15 maja 2003). Zamiast tego, sąd odwoławczy podtrzymał wnioski i argumentację sądu niższej instancji, że *oddzielenie* dziecka od matki miałyby negatywne nieodwracalne konsekwencje, dodając, że było tak dlatego, że od uprowadzenia dziecka było ono pod opieką matki praktycznie przez całą dobę i jej kontakt ze skarżącym był rzadki (patrz paragraf 23 powyżej).

69. Alternatywną część wyroku sądu odwoławczego, mianowicie jego utrzymywanie, że powrót do Wielkiej Brytanii dziecka z matką, nie będzie miał pozytywnego wpływu na rozwój dziecka, ponieważ wyjazd M.J. z Polski byłby wbrew jej woli (patrz pkt 23 powyżej), należy uznać za równie błędną. Sąd krajowy wyraźnie wyszedł poza elementy, które powinny być zostać ocenione na podstawie art 13 (b) Konwencji haskiej. Co więcej, działając w ten sposób, wydaje się, że całkowicie zignorował pozostałe wnioski biegłych z RODK, a mianowicie, że dziecko, było w stanie dostosować się do sytuacji, było w dobrej kondycji fizycznej i psychicznej, było emocjonalnie przywiązane do obojga rodziców, oraz postrzegało jednakowo Polskę i Wielką Brytanię. (patrz pkt 16 powyżej).

70. Wreszcie, Trybunał zauważa, że kwestie opieki i możliwości kontaktu nie powinny być ze sobą łączone w postępowaniu na podstawie Konwencji haskiej (patrz pkt 38 powyżej, patrz również *Maumousseau*, cytowana powyżej, § 69). W związku z tym, niezależnie od tego, czy w świetle prawa międzynarodowego czy też prawa krajowego, błędne było przyjęcie przez sąd rejonowy w przedmiotowej sprawie, że gdyby dziecko

wróciło do Wielkiej Brytanii pozostałoby oddane w pieczę lub pod opieką skarżącego.

71. Trybunał zauważa ponadto, że jeśli chodzi o długość rzeczonoego postępowania krajowego, pomimo uznania pilnego charakteru postępowania w trybie Konwencji haskiej, upłynął okres jednego roku, od dnia, w którym wniosek skarżącego o zwrot dziecka zarejestrowano w Sądzie Rejonowym w Grudziądzu do dnia ostatecznej decyzji. Rząd nie wyjaśnił przyczyn tego opóźnienia.

72. W związku z tym, mimo że sześciotygodniowy termin nie jest obligatoryjny na mocy Konwencji Haskiej (patrz pkt 33 powyżej), Trybunał uznaje, że przekroczenie go o czterdzieści pięć tygodni, to znaczy ponad ośmiokrotnie, przy braku jakichkolwiek okoliczności mogących zwolnić sądy krajowe z jego ścisłego przestrzegania, nie licuje z powagą sytuacji i nie jest zgodny z pozytywnym obowiązkiem działania bez zbędnej zwłoki w postępowaniu o powrót dzieci (patrz *Carlson przeciwko Szwajcarii*, nr 49492/06, § 76, 6 listopad 2008; *Karrer przeciwko Rumunii*, nr 16965/10, § 54, 21 lutego 2012 r. *RS przeciwko Polsce*, nr 63777/09, § 70, 21 lipca 2015; *Blaga przeciwko Rumunii*, nr 54443/10, § 83, 1 lipca 2014, i *Monory*, cytowana powyżej, § 82; patrz także, *a contrario*, *Lipkowsky* (dec.), cytowana powyżej)

73. Podsumowując, w świetle okoliczności postępowania postrzeganego jako całość i nie naruszając marginesu uznaniowości w tej kwestii Państw pozwanych, Trybunał uważa, że państwo nie wywiązało się ze swoich pozytywnych obowiązków na podstawie artykułu 8 Konwencji.

74. W świetle powyższego wniosku, nie jest konieczne, aby pozostała część skargi skarżącego o rzekomo wadliwym postępowaniu była rozpatrywana przez Trybunał.

75. Doszło więc do naruszenia artykułu 8 Konwencji.

76. Ostatecznie, Trybunał zauważa, że z uwagi na to, że dziecko mieszkało z matką w Polsce od ponad trzech i pół roku, nie ma podstaw aby niniejszy wyrok był interpretowany jako zobowiązujący pozwane Państwo do podjęcia kroków nakazujących powrót dziecka do Wielkiej Brytanii.

II. ZARZUT NARUSZENIA ARTYKUŁU 8 KONWENCJI Z POWODU BRAKU WYDANIA PRZEZ SĄDY KRAJOWE TYMCZASOWEGO NAKAZU UMOŻLIWIENIA KONTAKTU

77. W swoich uwagach dotyczących dopuszczalności i meritum skargi w sprawie, które została przekazana do Trybunału w dniu 19 stycznia 2015 roku, skarżący złożył dodatkowy zarzut, a mianowicie, że polski sąd rodzinny nie zabezpieczył wykonania jego prawa do kontaktu podczas trwania postępowania w trybie Konwencji haskiej. W rezultacie, jego kontakt z dzieckiem był nieregularny i rzadki, gdyż zależało to wyłącznie od woli uprowadzającej matki. To, zdaniem skarżącego, było niezgodne z

art 21 Konwencji haskiej oraz z naruszeniem prawa jego i jego córki do poszanowania ich życia rodzinnego na podstawie Artykułu 8 Konwencji.

78. Trybunał uważa, że powyższa skarga nie może być postrzegana jako integralna część głównego zarzutu skarżącego, który dotyczył oddalenia jego wniosku na podstawie Konwencji haskiej oraz cech tego postępowania, w zakresie, w jakim mogą one mieć wpływ na ten wynik. W konsekwencji zarzut skarżącego, że jego kontakt nie został zabezpieczony przez sąd krajowy w postępowaniu o powrót dziecka musi zostać zbadany jako odrębna skarga. Jednakże, nie jest w mocy Trybunału uchylenie stosowania zasady sześciu miesięcy, nawet w przypadku braku stosownego sprzeciwu ze strony rządu (patrz, między innymi, *Wereda przeciwko Polsce*, nr. 54727/08, § 57, 26 listopada 2013 r. *Belaousof i inni przeciwko Grecji*, nr. 66296/01, wyrok z dnia 27 maja 2004 roku, § 38; *Miroshnik przeciwko Ukrainie*, nr 75804/01, § 55, dnia 27 listopada 2008 r. *Tsikakis przeciwko Niemcom*, nr 1521/06, § 55, 10 lutego 2011 r., i *Ciornei przeciwko Rumunii*, nr 6098/05, § 19, 21 lipca 2009 roku).

79. W świetle powyższych rozważań należy stwierdzić, że rozpoznanie zasadności wniosku skarżącego o ustalenie kontaktów zostało zawieszono przez Sąd Rejonowy w Grudziądzu w dniu 28 lutego 2013 roku do chwili zakończenia postępowania rozwodowego (patrz pkt 28 powyżej). To ostatnie postępowanie zakończono dnia 24 czerwca 2013 r decyzją Sądu Apelacyjnego w Gdańsku (patrz pkt 29 powyżej). Skarżący poinformował Trybunał, że w dniu 28 listopada 2014 roku zostało wydane postanowienie w sprawie ustalenia kontaktów (patrz pkt 31 powyżej). Ta ostatnia okoliczność, jednak nie ma żadnego znaczenia, ponieważ postępowanie w trybie Konwencji haskiej, w czasie trwania którego, skarżący zabiegał o kontakt ze swoim dzieckiem, zakończyło się w dniu 14 października 2013 roku (patrz pkt 22 powyżej).

80. Mając na uwadze powyższe, Trybunał stwierdził, że zarzut skarżącego, że polski sąd rodzinny nie zabezpieczył jego prawa do kontaktu z dzieckiem w trakcie postępowania o powrót został wniesiony po terminie i musi zostać odrzucony zgodnie z artykułem 35 § 1 i 4 Konwencji.

III. STOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

81. Artykuł 41 Konwencji stanowi:

“Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie”

A. Szkoda

82. W swoim wniosku, skarżący dochodzi 20.000 euro (EUR) z tytułu szkody niemajątkowej. W swoich kolejnych wnioskach o słusne zadośćuczynienie, dochodził 1.886 euro z tytułu szkód materialnych, stanowiących utratę dochodu, gdyż skarżący był nieobecny w pracy z powodu udziału w przedmiotowym postępowaniu sądu krajowego. Aktualnie, skarżący dochodzi również 50.000 euro z tytułu szkód materialnych.

83. Rząd stwierdził, że nie istniał żaden związek przyczynowy między wskazanym naruszeniem Artykułu 8 przez skarżącego i szkodami materialnymi, które miał rzekomo ponieść skarżący. Ponadto argumentowali oni, że dochodzone zadośćuczynienie z tytułu szkód niematerialnych było nadmierne i nie odpowiadało temu, czego pierwotnie dochodził skarżący.

84. Trybunał nie dostrzega żadnego związku przyczynowego pomiędzy stwierdzonym naruszeniem a domniemaną szkodą majątkową; dlatego też odrzuca to roszczenie. Z drugiej strony, Trybunał uznaje, że skarżący musiał doznać cierpienia i problemów emocjonalnych, wskutek odmowy przez sąd polski, wydania nakazu powrotu córki do Wielkiej Brytanii, które nie są wystarczająco zrekompensowane stwierdzeniem naruszenia Konwencji. Uwzględniając kwoty przyznane w porównywalnych sprawach oraz dokonując oceny na zasadzie słusności, Trybunał przyznaje skarżącemu kwotę 9.000 euro z tytułu szkody niemajątkowej.

B. Koszty i wydatki

85. Skarżący dochodził również kwoty 7,447.74 EUR z tytułu kosztów i wydatków poniesionych w związku z postępowaniem przed sądami krajowymi i 3000 euro za poniesione w związku z postępowaniem przed Trybunałem. Na wcześniejszą kwotę EUR 5,473.54 składały się koszty podróży skarżącego oraz jego świadka (transport, hotele i opłaty parkingowe) poniesione w okresie od grudnia 2012 do października 2013 oraz 1,974.2 euro różnych opłat sądowych i tłumaczenia.

86. Rząd argumentował, że powinny być brane pod uwagę tylko koszty faktycznie poniesione na przygotowanie i obronę sprawy skarżącego przed Sądem.

87. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału, skarżący jest uprawniony do zwrotu kosztów i wydatków jedynie w zakresie, w jakim zostało wykazane,

że zostały one faktycznie i koniecznie poniesione oraz były rozsądne co do wysokości. W niniejszej sprawie, na podstawie dokumentów będących w jego posiadaniu oraz powyższych kryteriów, Trybunał uznaje za uzasadnione przyznać sumę 6145 euro na pokrycie kosztów wynikających z wszystkich tytułów.

C. Odsetki za zwłokę

88. Trybunał uznaje za właściwe, aby odsetki za zwłokę były oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, powiększonej o trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYŃ TRYBUNAŁ, JEDNOMYŚLNIE,

1. *Uznaje* skargę z Artykułu 8 na wynik postępowania w trybie Konwencji haskiej i proces podejmowania decyzji za dopuszczalną, natomiast pozostałą część skargi za niedopuszczalną;
2. *Stwierdza*, że doszło do naruszenia artykułu 8 Konwencji;
3. *Stwierdza*
 - (a) że pozwane Państwo ma wypłacić skarżącemu, w ciągu trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się prawomocny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, następujące kwoty, które będą przeliczone na walutę pozwanego państwa po kursie obowiązującym w dniu rozliczenia:
 - (i) 9.000 euro (dziewięć tysięcy euro), powiększone o wszelkie podatki, które mogą zostać nałożone na tę kwotę, z tytułu doznanej szkody niemajątkowej;
 - (ii) 6.145 euro (sześć tysięcy sto czterdzieści pięć euro), powiększone o wszelkie podatki, które mogą zostać nałożone na skarżącego z tytułu kosztów i wydatków;
 - (b) po upływie powyższego trzymiesięcznego terminu do momentu zapłaty, winny zostać naliczone od tych kwot odsetki zwykłe według marginalnej stopy procentowej Europejskiego Banku Centralnego powiększonej o trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część roszczenia skarżącego o zadośćuczynienie oraz o koszty i wydatki.

Sporządzono w języku angielskim, oraz obwieszczono pisemnie w dniu 1 marca 2016 roku, zgodnie z Regulą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Fatoş Aracı
Zastępca Kanclerza

András Sajó
Przewodniczący